

Ο Σχεδιασμός και η υλοποίηση πολιτιστικών προγραμμάτων στο σχολικό πλαίσιο

Ο Πολιτισμός ως ανθρώπινη έκφραση και δημιουργία, ορίζει ένα ευρύ φάσμα των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. Σύγχρονοι μελετητές, αναγνωρίζουν πως η ολόπλευρη ανάπτυξη και πρόοδος των μαθητών συντελείται και μέσα από τον πολιτισμό. Έρευνες έδειξαν ότι η υλοποίηση πολιτιστικών προγραμμάτων στο σχολικό πλαίσιο αναδεικνύουν το πολιτισμικό κεφάλαιο των μαθητών και τους δίνει τη δυνατότητα να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σχολείου. Μέσα από την εφαρμογή Πολιτιστικών Προγραμμάτων οι μαθητές διαμορφώνουν στάσεις αποδοχής της πολιτισμικής ετερότητας ενώ παράλληλα γνωρίζουν κι άλλα συστήματα αξιών. Ακόμη αμβλύνουν τις διαφορές μέσα από τη συμμετοχή όλων των μαθητών και τέλος συνδέουν τη σχολική πραγματικότητα με την ευρύτερη κοινότητα, την επικαιρότητα και τις ποικίλες εικόνες της πραγματικότητας και όχι μόνο με μια διάσταση της.

Στόχοι των Πολιτιστικών Προγραμμάτων είναι η διαμόρφωση στάσεων, η ανάπτυξη της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης, η γνωριμία με τον πολιτισμό στις ποικίλες εκφάνσεις του, η επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά, ο σεβασμός και η κατανόηση του πολιτισμικά διαφορετικού και η ισότιμη ανάδειξη στοιχείων από το πολιτισμικό κεφάλαιο όλων των μαθητών.

Τι είναι όμως τα πολιτιστικά προγράμματα ;

Πολιτιστικό πρόγραμμα είναι κάθε δημιουργική διαδικασία που έχει ως αντικείμενό της, την καλλιέργεια της αισθητικής καθώς επίσης την ανάδειξη και προώθηση στοιχείων πολιτισμού, μέσω του χορού, του θεάτρου, της μουσικής και εν γένει των εικαστικών τεχνών (ζωγραφική-σχέδιο, γλυπτική, διακόσμηση, αρχιτεκτονική, κινηματογράφος, φωτογραφία, γραφιστική, κεραμική, υφαντική κ.λπ.).

Είναι θεσμοθετημένες , οργανωμένες σχολικές δραστηριότητες από το Υπουργείο Παιδείας με υπουργική απόφαση από το 2003, και ορίζονται και ως καινοτόμες δράσεις. Ένα πολιτιστικό πρόγραμμα είναι μια ολοκληρωμένη

συλλογική εργασία από μαθητές και εκπαιδευτικούς, πάνω σε θέματα πολιτισμού, χωρίς άμεση δέσμευση από το Πρόγραμμα Σπουδών. Έχουν διάρκεια τουλάχιστον δύο έως έξι μήνες ανά σχολικό έτος, με δίωρη εβδομαδιαία ενασχόληση όσων συμμετέχουν, στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης και του ολοήμερου σχολείου. **Ορόσημο** στη σχέση του πολιτισμού με το σχολείο και την καθιέρωση των ολοκληρωμένων Πολιτιστικών Προγραμμάτων υπήρξε το **Πρόγραμμα Μελίνα-Εκπαίδευση και Πολιτισμός**. Σκοπός του ήταν «η αναβάθμιση του ρόλου των τεχνών και του πολιτισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία με την υποστήριξη ενός συνεχούς διαλόγου ανάμεσα στην εκπαίδευση και τον πολιτισμό, μέσα από πολύτεχνες δράσεις και ανοιχτά εκπαιδευτικά σενάρια. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος που αρχικά εφαρμόστηκε πιλοτικά από το 1995 – 2003, η ύλη δεν αντιμετωπιζόταν ως πληροφορία αλλά και ως καταγραμμένη ανθρώπινη εμπειρία. Κεντρικός διδακτικός του στόχος ήταν να αποκαταστήσει μια αυθεντική επικοινωνία του παιδιού με το ιστορικό-κοινωνικό και πολιτισμικό του περιβάλλον. Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των προγραμμάτων Μελίνα-Εκπαίδευση & Πολιτισμός έγινε παραγωγή πλούσιου εκπαιδευτικού υλικού και παράλληλα πραγματοποιήθηκε μακρόχρονη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν. Ακόμη, δημιουργήθηκαν από πολλούς φορείς (μουσεία της χώρας, εφορείες αρχαιοτήτων, βιβλιοθήκες κ.α.) εκπαιδευτικοί φάκελοι, βιβλία, και άλλα υλικά για χώρους πολιτισμικής αναφοράς σε όλη την Ελλάδα που συνοδεύονταν πάντα από προτάσεις προς τους εκπαιδευτικούς για την ποικιλόμορφη αξιοποίηση τους.

Χαρακτηριστικά των Πολιτιστικών Προγραμμάτων

Βασικό χαρακτηριστικό των Πολιτιστικών Προγραμμάτων είναι η προαιρετικότητα και η δυνατότητα ελεύθερης επιλογής του θέματος από τους μαθητές σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα τους, τις ανάγκες τους, την επικαιρότητα, την ιδιαιτερότητα της τάξης τους. Οι εκπαιδευτικοί που αποφασίζουν να υλοποιήσουν με τους μαθητές τους ένα Πολιτιστικό Πρόγραμμα, το δηλώνουν με ειδικό απλό έντυπο στους Υπευθύνους Σχολικών Δραστηριοτήτων της Περιφερειακής ενότητας που ανήκουν. Στο έντυπο αυτό καταγράφεται ο σχεδιασμός του Πολιτιστικού Προγράμματος ο οποίος αναφέρεται στο θέμα, το σκοπό και τους στόχους για τους οποίους οι μαθητές και οι εκπ/κοί προτίθενται να υλοποιήσουν το συγκεκριμένο πρόγραμμα, καταγράφονται οι επιμέρους ενότητες και τα υποθέματα, οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις, οι διασυνδέσεις

με τα προγράμματα σπουδών, οι συνεργασίες με φορείς κι εξωτερικούς συνεργάτες καθώς και το χρονοδιάγραμμα ανάπτυξης των δράσεων. Μετά την τυπική διαδικασία έγκρισης του, από την Επιτροπή Σχολικών Δραστηριοτήτων ξεκινά η επίσημη εφαρμογή του. Άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό των Πολιτιστικών Προγραμμάτων είναι το **θεματολόγιο** το οποίο είναι ευρύ. Κάθε δημιουργική πρωτοβουλία με στοιχεία που πηγάζουν ή αναδεικνύουν τον πολιτισμό όπως **οι παραδόσεις, οι Τέχνες, στην συγκεκριμένη περίπτωση η Τέχνη της Υφαντικής αποτελούν πολιτιστικές δράσεις που παρέχουν το έναυσμα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές να οργανώσουν μια μακρόχρονη παρέμβαση με μια σειρά από αλληλένδετες δραστηριότητες**. Οι παιδαγωγικές αρχές και προσεγγίσεις στηρίζονται στην **ενεργητική μάθηση, τη βιωματική προσέγγιση, την πολλαπλή νοημοσύνη** όπου ο εκπαιδευτικός εμπνύει και στηρίζει τους μαθητές στις δράσεις τους, τηρώντας την **«αρχή μαθαίνω μέσα από την πράξη»**.

Με ποιες μεθοδολογικές προσεγγίσεις δομούνται τα Πολιτιστικά Προγράμματα ;

Η διαθεματική προσέγγιση αποτελεί τον κύριο άξονα δόμησης τους όπου η γνώση προσεγγίζεται ολιστικά μέσα από τη διασύνδεση των μαθημάτων και διερευνητικά σε κάθε ευκαιρία, κι όχι μόνο στο χώρο του σχολείου. **Η μέθοδος project, η έρευνα πεδίου, τα παιχνίδια ρόλων, η αισθητοποίηση αφηρημένων εννοιών μέσα από υλικά τεκμήρια** (εκθέματα μουσείων, φωτογραφίες, έργα τέχνης), **η έρευνα δράσης** είναι ορισμένες από τις μεθόδους που προσεγγίζονται τα Π.Π. Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες με δυνατότητα πολλαπλών συνεργασιών: των μαθητών μεταξύ τους, των μαθητών με τον/τους εκπ/κούς, των μαθητών και των εκπ/κών με τους γονείς ή άλλους φορείς. Κατά τη διάρκεια της υλοποίησης η ομάδα αξιολογεί τη δουλειά της και αποφασίζει τη συνέχιση βάσει του αρχικού σχεδιασμού ή την προσαρμογή του στα εκάστοτε δεδομένα της δουλειά τους. Αποφασίζει επίσης πώς και σε ποιους θα παρουσιάσει τα αποτελέσματα. Στο σημείο αυτό γίνεται **το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και η σύνδεση του με την κοινωνική πραγματικότητα**. Αυτό επιτυγχάνεται με τη συνεργασία που μπορεί να έχουν μαθητές και εκπαιδευτικοί με ποικίλους φορείς και πρόσωπα: Μουσεία, οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Μ.Κ.Ο., Πανεπιστημιακά Τμήματα, Τεχνολογικά Ιδρύματα, Πολιτιστικούς συλλόγους

Εύα Στεφανάτου, Υπεύθυνη Σχολικών Δραστηριοτήτων σε θέματα Πολιτισμού, Αγωγής Υγείας και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Δ/σης Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης Περ. εν. Ηρακλείου

και άλλες συλλογικότητες, καλλιτέχνες, αρχαιολόγους, συγγραφείς, υφαντές ... ανάλογα με το Πολιτιστικό Πρόγραμμα που επέλεξαν να υλοποιήσουν.

Συνήθως στη λήξη του σχολικού έτους διοργανώνεται από το Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων της Δ/σης Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης Φεστιβάλ «Μαθητικής Δημιουργικότητας» όπου γίνεται η διάχυση των προγραμμάτων στην τοπική κοινωνία. Στο φεστιβάλ προβάλλεται ενδεικτικό υλικό της δουλειάς των προγραμμάτων.

Ολοκληρώνοντας θέλω να αναφέρω ότι η έκθεση Πηνελόπη Gandhi, εμπνεύστρια της οποίας υπήρξε κ. Βαρβάρα Τερζάκη και την ευχαριστούμε ιδιαίτερα, έδωσε το έναυσμα σε αρκετούς εκπαιδευτικούς της Περιφερειακής ενότητας του Ηρακλείου να κινηθούν «στην άκρη του νήματος..» και να καταθέσουν στο Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων σχέδιο υλοποίησης προγράμματος για την Υφαντική Τέχνη στο σχολείο με τους μαθητές τους.